

SJABBAT SJALOM

Sjabbat Weekblad voor Nederland

Jaargang VIII, Nr. 301

Parasjat Reëe

25 Menachem Av 5769
14/15 augustus 2009

Overzicht Parasjat Re'ee (Devariem 11:26 – 16:17)

door Rabbi Yaakov Asher Sinclair

Mosjé legt aan het volk de zegen voor van een spiritueel georiënteerd leven, en de vloek van een leven dat losgekoppeld werd van Hasjem. Wanneer het volk *Erets Jisraël* binnentrekt, moet het de bomen die voor afgoderij gebruikt werden, verbranden en alle afgodsbeelden vernietigen. Hasjem zal slechts één plaats kiezen, waar de G-ddelijke Aanwezigheid – de *Sjechina* – zal wonen. Alleen daar mogen offers gebracht worden. Mosjé waarschuwt herhaaldelijk tegen het eten van bloed. In de woestijn werd al het vlees in het Misjkan geslacht, maar in *Erets Jisraël* mogen dieren voor hun vlees overal geslacht worden. Mosjé stelt een lijst op van soorten voedsel die uitsluitend in Jeruzalem gegeten mogen worden. Hij waarschuwt het volk dat zij de volken van het land niet nadoen. Daar de Tora compleet en perfect is, mag daar niets aantoe gevoegd of van afgedaan worden. Wanneer iemand zich voor profeet uitgeeft en het volk vertelt dat zij zich permanent niet meer aan de wetten van Tora hoeven te houden, of dat zij zich moeten bezighouden met afgoderij, dan zal hij ter dood moeten worden gebracht. Een stad die afgoden aanbid, moet vernield worden. Het is verboden om overdreven tekenen van rouw te tonen, zoals inkervingen maken in de huid of zich kaalscheren. Mosjé herhaalt de indeling van kosjer en niet-kosjer voedsel en het verbod om vlees met melk samen te koken. Het tweede tiende van landbouwproducten moet in Jeruzalem worden gegeten en als de hoeveelheid daarvan te groot is om mee te nemen naar Jeruzalem, mag men het lossen – verwisselen voor geld – en met dat geld moet men dan voedsel kopen in Jeruzalem en dat daar opeten. In bepaalde jaren wordt dit tiende aan de armen gegeven. *Bnei Jisraël* wordt gezegd altijd een open hart te hebben, en in het zevende jaar worden leningen vrijgescholden – Hasjem zal ieder die zich daaraan houdt, zegenen. Een Joodse slaaf wordt na zes jaar bevrijd en moet door zijn meester met royale geschenken worden heengezonden. Wanneer hij weigert om weg te gaan, wordt zijn oor doorboord met een priem tegen de deurpost en hij blijft slaaf tot het Jubeljaar. De parasja eindigt met een beschrijving van de drie pelgrimfeesten, Pesach, Sjawoe'ot en Soekkot.

Haftara Parasjat Re'ee (Jesjaja 54:11-55:5)

Door Reuben Ebrahimoff

Het verhaal van deze week – (54:11-14): De Haftara begint met de verklaring van Jesjahoe dat in de tijd van de Masjiach Jeruzalem herbouwd zal worden met edelstenen, zoals robijnen en safieren. Dan zullen al je kinderen leerlingen van Hasjem zijn en zij zullen zich kunnen verheugen in een eeuwige vrede en spirituele grootheid. De vijanden van Jeruzalem zullen niet in staat zijn haar te veroveren. (54:15-17): De profeet gaat verder met te zeggen dat de Joden hun vijanden zullen moeten vrezen, als zij Hasjem niet gehoorzamen. Zij hoeven alleen maar te dorsten naar Tora. Het resultaat zal zijn dat de vijanden van Jeruzalem haar niet zullen kunnen veroveren. Ieder die de Joden zal proberen te overheersen, zal in de handen van de Israëlieten vallen. Hasjem stond het toe dat alle wapens in de wereld gesmeed werden, maar hij zal niet toestaan dat die wapens Israël kwaad zullen doen. En ieder die tegen Israël getuigt, zal als kwaadspreker terecht staan. Luister naar Hasjem, Die een verbond met Israël zal sluiten. (55:1-5) De Haftara sluit af met de uitspraak van Jesjahoe, dat in de tijd van de Masjiach de volken van de wereld naar Israël toe zullen komen om hen te dienen.

Het verband tussen de Haftara en de Parasja – Deze Haftara is de derde in de reeks van zeven troost-Haftarot die gelezen worden tussen *Tisja Be'Av* en Rosj Hasjana. Er is geen direct verband tussen de *parasja* en de *Haftara*. De Haftara probeert alleen de stemming na *Tisja Be'Av* te verheffen met Rosj Hasjana in het verschiet.

PARASJAT REË

☪ EEN ZEGEN EN EEN VLOEK ☪

11 ²⁶ Zie, Ik leg jullie vandaag een zegen en een vloek voor. ²⁷ De zegen wanneer jullie luisteren

Rasji

26. Een zegen en een vloek – Die [later] op de berg Gerizzim en op de berg Eval zullen worden uitgesproken.

Jonatan ben Oeziël

26. Ik – Dit zegt Mosjé.

Baäl HaToeriem

26. Zie, Ik – [Het woord ‘zie’ is mannelijk enkelvoud, maar de rest van de zin – ‘voor jullie’ – staat in het meervoud. Dus men zou verwachten dat ook het woord ‘zie’ in het meervoud zou staan: ‘ziet’. En verder, wat moet het volk zien? Een zegen en een vloek zijn niet te zien. De Baäl Hatoeriem gaat met acht antwoorden in op deze beide vragen.]

1. Het woord ‘zie’ staat in het enkelvoud, hetgeen betekent dat het gebod ‘zie!’ gezegd werd tegen ieder persoon afzonderlijk.

2. Er zijn er die verklaren dat Mosjé dit zei tegen Jehosjoea, met het verzoek het tegen Israël te zeggen zodra ze de Jordaan zouden zijn overgestoken. [Dus Mosjé zei tegen Jehosjoea: „Zie, Jehosjoea, ik leg jullie (jou en de rest van het volk) vandaag een zegen voor.”]

3. Sommigen verklaren het enkelvoud omdat de vloeken hier, in het boek Devariem [27:15-28:86] ook in het enkelvoud staan [terwijl ze Wajjikra 26:3-45 in het meervoud staan].

4. Een andere verklaring: De woorden „Zie, ik (*Reë anochie*)” betekenen dat Mosjé zei: „Zie, de Tien Geboden, die beginnen met het woord *anochie* – Ik – en voer ze uit, want al de mitswot zijn daarbij inbegrepen.”

5. Een andere verklaring: We moeten het lezen als: „Zie mij” – d.w.z. doe als ik.

6. Een andere verklaring: Dit in overeenstemming met wat er in Traktaat Eroeveen (54b) staat: „Wat was de volgorde waarin de Mondelinge leer werd overdragen? Mosjé leerde het uit de mond van de Almachtige. Daarna kwam Aharon binnen [kwam bij Mosjé] en Mosjé onderwees het hem, waarna Aharon links van Mosjé ging zitten. Daarna kwamen de zonen van Aharon en Mosjé onderwees het hen, waarna Elazar rechts van Mosjé en Itamar links van Aharon ging zitten. Daarna kwamen de Oudsten en Mosjé leerde hen hetzelfde als wat hij eerder aan Aharon en aan diens zonen geleerd had. Daarna gingen de Oudsten opzij staan en de rest van Israël kwam en Mosjé leerde hen hetzelfde.” Dus Mosjé sprak eerst tegen Aharon in het enkelvoud en darana tegen de rest van het volk in het meervoud.]

7. Een andere verklaring: De vorige afdeling eindigt met „zoals Hij gesproken heeft tegen jullie” en daarop volgt onmiddellijk: „Zie, ik leg jullie vandaag een zegen en een vloek voor,” als om te zeggen: G-d zei tegen Israël: ‘Ik zeg tegen jullie: jullie moeten de zegen kiezen.’

8. Een andere verklaring: Het woord „zie” heeft betrekking op de trekking van de loten. In het algemeen geldt dat als twee mensen loten trekken, dan houdt degene die

de loten vast houdt, ze zodanig vast dat de ander niet kan zien wat het voor hem het meest gunstige lot is. Hier zegt G-d echter: „Zie de loten, zie je mogelijkheden: kies voor het leven.”

Alsjech

26. Een aardse koning is niet geïnteresseerd in de prestaties van zijn individuele soldaten, zolang zijn leger in zijn totaliteit maar goed functioneert. De Koning der koningen echter is geïnteresseerd in de individuele bijdrage van iedere soldaat in Zijn leger. Daarom sprak Mosjé hier in het enkelvoud, en richtte hij zich daarmee tot ieder individu als deel van het geheel.

Sforno

Zie – Zie en realiseer je dat jullie [als een volk] je niet middelmatig gedragen, zoals het geval is met andere volken, want Ik zet jullie vandaag een zegen en een vloek voor, hetgeen twee uitersten zijn, want de zegen vertegenwoordigt meer succes dan wat voldoende is, want het is heel erg goed. En de vloek brengt vermindering, en dan is voldoende zelfs niet haalbaar. Zowel de zegen als de vloek liggen vóór jullie, ze zijn beide bereikbaar, al naar gelang jullie eigen keuze. [Het lot van andere volken is niet gekenmerkt door volledige welvaart of volkomen verwoesting. Zij hebben geen uitersten, geen zegen of vloek. Maar Israël is niet zo. Voor Israël is er geen middenweg: zij zullen òf gezegend, òf vervloekt zijn. Dit is iets nieuws en dat is de betekenis van het woord „zie.” En dit bijzondere lot is afhankelijk van hun eigen keuze. Wanneer zij zich aan G-ds geboden houden kiezen ze voor de zegen, anders krijgen ze de vloek.]

Or Hachajiem (verkort)

Zie, ik leg jullie vandaag, enz. – Kijk naar *mij*, hoe ik geslaagd en gezegend ben in dit leven, dankzij het feit dat ik de geboden van Hasjem nauwkeurig heb opgevolgd en uitgevoerd. Dit kunnen jullie ook bereiken. Maar meer nog, de beloning die jullie in de Komende Wereld te wachten staat is nog veel belangrijker. En ik weet dat, want ik ben „boven” geweest.

Een andere verklaring: „Kijk naar G-d, die zich *anochi* [Ik] noemt in de Tien Geboden en die jullie de zegen en de vloek ter keuze voorzet.

Een andere verklaring uit *Sifri*: Staar je niet blind op het schijnbaar gezegende leven hier op aarde van de slechte mensen, want hun zegen duurt maar een dag, d.w.z. alleen hier op aarde, maar in de Komende Wereld treft hun de vloek.

Kedoesjat Halevi (sterk verkort)

Vandaag – Zoals Hasjem Zijn schepping iedere dag vernieuwt, zo vernieuwt Hij ook Zijn zegen iedere dag. We moeten de boodschap van Mosjé daarom opvatten als: G-ds goedgeefsheid moet in jouw ogen iedere dag als iets volkomen nieuw zijn.

naar de geboden van Hasjem, jullie G-d, die ik jullie vandaag gebied. ²⁸ En de vloek indien jullie niet luisteren naar de geboden van Hasjem, jullie G-d, en als jullie afwijken van de weg die ik jullie vandaag gebied te gaan, door achter andere goden aan te lopen, die voor jullie onbekend zijn. ²⁹ Wanneer Hasjem, jullie G-d, jullie zal gebracht hebben naar het land, waarheen jullie gaan, om het in bezit te nemen, geef dan de zegen op de berg Gerizziem en de vloek op de berg Eval. ³⁰ Bevin-

Rasji

27. De zegen – Op voorwaarde dat jullie zullen luisteren.

28. Van de weg die ik jullie vandaag gebied te gaan – Dit leert ons dus, ieder die afgoden dient, afwijkt van de hele weg die Israël geboden is te gaan; op grond hiervan heeft men gezegd: „Wie zich bezig houdt met afgoderij is als iemand die de hele Tora ontkent.”

29. Geef dan de zegen – Dit moet worden geïnterpreteerd overeenkomstig de vertaling van Onkelos: „zij die zegenen.” [Er staat letterlijk: „Geef de zegen op de berg Gerizziem” Het kan niet betekenen dat de berg gezegend moet worden, want dan had er moeten staan: „Zegen de berg Gerizziem,” dus het moet slaan op hen die de zegen uitspreken (*Sifteï Chachamiem*.)

Op de berg Gerizziem – In de richting van de berg Gerizziem. Zij moesten hun gezicht omkeren en beginnen met de beracha: „Gezegend is hij die geen gehouwen of gegoten beelden maakt.” Alle vloeken in de afdeling [Kie Tavo, *Devariem* 27:15 e.v.] werden vooraf gegaan door een zegen. [Dus voordat de Leviëten de hiervoor genoemde vloek uitspraken, keerden zij hun gezicht in de richting van de berg Gerizziem en zeiden: „Gezegend is hij die geen gehouwen of gegoten beelden maakt” enz. Zie Rasji op 27:12.] Daarna keerden zij hun gezicht naar de berg Eval en begonnen met de vloek.

Or Hachajiem

27. De zegen wanneer jullie luisteren – Het woordje נָחַ (et) van אָה הַבְּרָכָה (et *haberacha* – de zegen), dat vaak ‘met’ betekent, betekent dat hier behalve de zegen, die het resultaat is van het wandelen op G-ds wegen, er ook een bonus zal zijn, dat wil zeggen dat zij zullen luisteren naar G-ds geboden. Luisteren naar G-ds geboden wordt ervaren als een plezierige ervaring op zichzelf. Het helpt de ziel zich ‘levend’ te voelen, zoals we leren van Jesjahoe (55:4): „Luister, en jullie ziel zal leven.” Wanneer iemand die Tora leert, begrijpt wat Tora bedoelt, dan ervaart hij een fysiek en een spiritueel gevoel van welbehagen. Hij is G-d dan dank verschuldigd dat Hij hem dit plezier verschaft heeft. Het is niet nodig om hieraan toe te voegen dat zo iemand geen beloning kan vragen van G-d dat Hij hem heeft toegestaan deze vreugde te ervaren.

Er is nog een ander aspect van de woorden אָה הַבְּרָכָה (et *haberacha*). We hebben geleerd in *Kiddoesjien* 40 dat de beloning voor een mitzwa verdeeld is in „kapitaal en opbrengst.” Als Mosjé het woordje נָחַ (et) gebruikt, dan bedoelt hij daarmee de ‘opbrengst’ van de zegen, hetgeen de beloning is. Het woord הַבְּרָכָה (*haberacha*) heeft betrekking op de wereld waarin het kapitaal betaalbaar wordt, terwijl het woord נָחַ (et) betrekking heeft op onze wereld waarin het dividend van dit kapitaal uitbetaald wordt. [Zoals als staat geschreven in de Babylonische Talmud Traktaat Sjabbat 127: „Dit zijn de dingen waarvan de mens de vruchten plukt in deze wereld, maar waarvan het

kapitaal voor hem blijft staan tot de Komende Wereld, enz.” zie de Siddoer met Nederlandse vertaling 25e druk, blz. 5.]

Mosjé paste er voor op om אָשֶׁר (*asjèr* – wanneer) te zeggen. Had hij het meer gebruikelijke אֵם (*iem* – indien) gebruikt, dan zou dan betekend hebben dat de betaling van de opbrengst aan twijfel onderhevig zou zijn. Door daarentegen אָשֶׁר te zeggen, maakte Mosjé het zeker dat deze opbrengst absoluut zeker zou zijn, en niet onderhevig aan twijfel of bijkomende voorwaarden. Tora maakte deze hele zegen alleen afhankelijk van ‘luisteren’ en niet van het doen van een daad of daden met je ledematen, en hij wilde het idee overbrengen dat iedereen die luistert naar de levende G-d, doordrenkt wordt met het levenselixer, iets wat hem gegarandeerd terugbrengt op het goede pad, voor het geval iemand daarvan is afgedwaald.

28. En de vloek indien jullie niet luisteren – Mosjé bedoelt dat iedereen die zichzelf verhindert om te luisteren naar de stem van G-d, zichzelf al vervloekt heeft. Dat is de reden waarom het woorden „en de vloek” staan vóór de woorden „indien jullie niet luisteren”. Mosjé voegt eraan toe dat je bovendien daarmee getoond hebt dat je afwijkt van het normale levenspad door voor jezelf andere, maar wel lekkenden, waterreservoirs te bereiden [Tora wordt vaak vergeleken met water: beide zijn een noodzakelijke levensvoorwaarde, de één voor het lichaam, de ander voor de ziel, en zoals een waterreservoir de bron van het water is, zo is Hasjem de bron van Tora.] Dit is in feite wat er bedoeld wordt met de woorden: „wanneer jullie afwijken van de weg... door andere goden te volgen.”

Ibn Ezra

Geef dan de zegen – [Dit betekent:] ‘Spreek de zegen uit’ zoals er [letterlijk] staat geschreven (in Wajjikra 16:21): „[Dan zal Aharon zijn beide handen leggen op de kop van de levende bok...] en ze geven op de kop van de bok,” [hetgeen we vertalen met: en ze uitspreken.]

Ramban

29. Geef dan de zegen – Mosjé zegt hier: „Ik leg jullie vandaag een manier voor, waarop de zegen is te verkrijgen en een manier waarop de vloek is te verkrijgen. Jullie krijgen de zegen als jullie de geboden volgen, en jullie krijgen de vloek als jullie dat niet doen. En pas daarna vertelt Mosjé dat de zegeningen op de berg Gerizziem zullen worden uitgesproken als het volk zich aan de geboden houdt, en de vloeken op de berg Eval als het volk zich er niet aan houdt.

Sforno

29. Geef dan de zegen – Plaats dan diegenen die de geboden in acht nemen [op de berg Gerizziem].

En de vloek – diegenen die de geboden overtreden.

den zij zich niet aan de overkant van de Jordaan, daarachter, op de weg waar de zon ondergaat, in het land van de Kenaäniet, die in de vlakte woont, ver van Gilgal, vlak bij de eikenbossen van Moree. ³¹ Wanneer jullie de Jordaan oversteken, om het land, dat Hasjem, jullie G-d, jullie geeft, in bezit te nemen, en als jullie het dan in bezit genomen hebt, en je er gevestigd hebt, ³² houden jullie je dan zorgvuldig aan al de wetten en rechtsvoorschriften, die ik jullie vandaag voorleg.

Rasji

30. Bevinden zij zich niet – Hij gaf een aanwijzing voor ze [waar die bergen zich bevinden].

Daarachter – Ver nadat (of ver achter de plaats waar) jullie de Jordaan zijn overgestoken. En dit is betekenis van het woord אַחֲרָי (*acharei* – achter). Overal waar *acharei* gebruikt wordt, betekent het ‘op een grote afstand’ [in tijd of ruimte].

Op de weg waar de zon onder gaat – Voorbij de Jordaan, in het westen. De zangtonen van het vers geven aan dat het woord *acharei* en dat wat erop volgt twee gescheiden dingen zijn, want zij hebben twee verschillende zangtekens. Het woord *acharei* heeft als zangteken een *pasjta* [dat is een zangteken dat aangeeft dat men even moet pauzeren vóór het volgende woord (*Goer Arjee*) en het woord *dèrech* (weg) heeft een *masjpeel* [hetgeen we tegenwoordig een *jetiev* noemen]. Bovendien heeft de ד (de letter *dalet* – d) van het woord דֶּרֶךְ (*dèrech* – weg) een *dageesj* (een punt in zijn ‘buik’) [hetgeen erop wijst dat het niet verbonden is met het voorafgaande woord].

Ver van Gilgal – [Lett.: tegenover Gilgal] Dit betekent: Ver van Gilgal.

Bij de eikenbossen van Moree – [Heb.: *Elonei Moree*] Dit is Sjechem, zoals er gezegd is (Bereisjiet 12:6): „[Avram trok nu het land door] tot de plaats Sjechem, tot het bos Moree.” [Rasji schrijft daar dat *Alon Moree* Sjechem is.] [Een *alon* of *elon* is een eik.]

31. Wanneer jullie de Jordaan oversteken – De wonderen bij de oversteek van de Jordaan zullen een teken voor jullie zijn, dat jullie het Land in bezit zult nemen.

Ibn Ezra

30. Aan de overkant van de Jordaan – Tegenover de woestijn. [Want men kan de Jordaan van twee kanten oversteken. En hier wordt bedoeld ten westen van de Jordaan, tegenover de woestijn (*Piroesj al Ibn Ezra*).

Achter de weg van de zon – D.w.z., ga in de richting van de zonsondergang en dan zul je ze [die twee bergen] vinden.

In het land van de Kenaäniet, die in de vlakte woont – Want er zijn ook Kenaänieten die in de bergen wonen.

Tegenover Gilgal – [aldus vertaalt Ibn Ezra] Dit is een nadere aanduiding, omdat het gebergte erg lang is.

31. Wanneer jullie de Jordaan oversteken – Als jullie dit onmiddellijk doen, zal het Land eeuwig jullie erfdeel zijn.

Sforno

30. Zij bevinden zich aan de overkant van de Jordaan – Wanneer jullie voor het eerst het Land binnenkomen, ten einde bekend te maken als jullie binnenkomen [in het Land] dat jullie daar niet op een gematigde, middelmatige manier zullen gaan wonen, maar dat het of een succes, of een vervloeking zal zijn. [De verkondiging van de zegen en de vloek moest onmiddellijk na hun binnenkomst in het

het Land plaatsvinden, om iedereen die daar woonde duidelijk te maken dat zij een uniek volk waren, dat hetzij grote welvaart zo kennen, hetzij vervloekt zou zijn.]

Ramban

32. Houden jullie je aan al de wetten en rechtsvoorschriften – Ook hier vermaant hij hen betreffende de wetten en verordeningen, voordat hij de rest van de geboden noemt, en hij noemt eerst de verordening betreffende afgoderij en al wat daarmee te maken heeft. Daarna noemt hij vele verordeningen betreffende de valse profeten [verderop 13:2-6] een verleider [ib. 7-12] en een afvallige stad [ib. 13-19]. En verder noemt hij de offers in het Heiligdom en daarna het verbod om iets afschuwelijks te eten en de rest van de geboden.

Baal Hatoeriem

30. Bevinden zij zich niet – הָלֹא הִמָּה בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן – *Halo hema beëver hajjardeen* – De laatste letters van ieder woord vormen het woord אַהֲרֹן – *Aharon*. Want tot nu toe hadden de wolken hen de weg gewezen, dankzij zijn verdiensten, maar nu waren de wolken verdwenen. Daarom was het nu nodig om hen de weg te wijzen.

Hirsch

30. Bevinden zij zich niet – Dit wijst erop dat deze bergen welbekend waren. Hun karakteristieke contrasterende onderlinge verschillen [de één rijk begroeid, de ander kaal], zowel als het feit dat dit de plaats was waar Avraham zijn eerste altaar bouwde, zal daar aan hebben bijgedragen.

Bij de eikenbossen van Moree [Elonei Moree] – Er is een meningsverschil in Traktaat Sota 33b omtrent de ligging van de bergen waar de zegen en de vloek gegeven moest worden. Rabbi Jehoeda meent dat het moest gebeuren in de buurt van Sjechem, waar de beide bergen inderdaad liggen. Maar volgens Rabbi Eliëzer moesten de Israëlieten onmiddellijk na het oversteken van de Jordaan heuvels opwerpen, die de beide bergen Gerizziem en Eval moesten symboliseren en daar moesten de zegen en vloek gegeven worden.

Alsjiech

30. Bij Elonei Moree – de eikenbossen van Moree – De reden waarom deze twee bergen werden uitgekozen is dat wanneer je eenmaal zover gevorderd bent, het grootste deel van het land al veroverd is. Dat *Elon Moree* genoemd wordt is om te gedenken dat Avraham daar de eerste belofte van Hasjem kreeg (Bereisjiet 12:7). Er bestaat een conceptueel verband tussen de eed die aan Avraham gegeven werd en de eed die Israël ging uitspreken op de bergen Gerizziem en Eval. Israël verkreeg het Land niet als een puur fysieke beloning, maar meer om G-ds geboden te vervullen, die alleen volledig binnen de grenzen van het Heilige Land te vervullen zijn.

MISJNA VAN DE WEEK

PEA – HOOFDSTUK 4

Misjna 4:8

כִּי־יֵצֵא בוֹ, הַמִּקְדֵּישׁ פְּרוֹתָיו עַד שֶׁלֹּא בָּאוּ לְעֹנֵת הַמַּעֲשׂוֹת, וּפְדָאָן, חִיבִין. מִשְׁבָּאוּ לְעֹנֵת הַמַּעֲשׂוֹת, וּפְדָאָן, חִיבִין. הַקְּדִישׁ עַד שֶׁלֹּא נִגְמְרוּ וּגְמָרָן הַגְּזֵרָה, וְאַחַר כֵּן פְּדָאָן, פְּטוּרִים, שֶׁבִשְׂעֵת חוֹבָתָן הָיוּ פְּטוּרִים:

Hieruit¹ komt voort², dat als iemand zijn vruchten [aan de Tempel] wijdt en ze lost vóór het *ma'aserot*-seizoen³, dat hij dan verplicht is [tot *pea*, enz.]. Wanneer het *ma'aserot* - seizoen is aangebroken⁴ en hij lost ze, dan is hij verplicht [tot *pea*, enz.]⁵. Wanneer hij ze gewijd heeft voordat ze geëindigd waren⁶, en de schatkistbewaarder [van de Tempel] beëindigde ze⁷, en daarna loste hij ze, dan is hij vrijgesteld, want op het tijdstip dat ze verplicht werden, waren ze vrijgesteld.

Aantekeningen bij Misjna 4:8

1. Uit wat er in de vorige Misjna staat, n.l. dat als iemand zijn producten aan de Tempel wijdt en ze vervolgens lost, hij alleen de giften aan de armen verplicht is als de producten op het tijdstip van zijn verplichting nog zijn eigendom zijn.
2. Hieruit komt ook de regel voor *ma'aserot* voort (waarbij *troema* is inbegrepen)
3. **Vóór het *ma'aserot*-seizoen** – [Hij lost ze voordat het seizoen voor de *ma'aserot* aanbreekt, voordat het *ma'aserot* verplicht wordt. Er zijn twee stadia waarop de vertiending verplicht wordt: a) het stadium voor de *ma'aserot* of het *ma'aserot* - seizoen ('*onat hama'aserot*), hetgeen bij het graan bereikt wordt wanneer dat een derde van zijn normale groei bereikt heeft, en wat voor andere producten in traktaat *Ma'aserot* vastgelegd is. Ieder product dat geraapt wordt vóór dit stadium, wordt nimmer verplicht tot *ma'aserot*. b) in geval van het graan, wanneer de graanhoop glad gestreken wordt (*maroeach*). Pas dan wordt het product volledig verplicht. Het is dit stadium waar de Misjna hierover spreekt.] D.w.z. de *Maroeach*, wanneer hij de graanhoop gladstrijkt; wanneer het op dat moment nog in de handen van de schatkistbewaarder van de Tempel is, dan is het vrijgesteld (*RAV*). [Wanneer het product vóór die tijd van de Tempel gelost werd, is het *ma'aserot* verplicht.]
4. En pas dan wijdt hij zijn product aan de Tempel.
5. Want het was zijn eigendom tot het *ma'aserot* - seizoen begon, en op dat moment werd hij *ma'aserot* verplicht en zijn wijding van het product daarna bevrijdt hem er niet van.
6. Voordat het *ma'aserot* verplicht was.
7. **En de schatkistbewaarder beëindigde ze** – Het werd *ma'aserot* verplicht terwijl het al eigendom van de schatkist van de Tempel was (*RAV*).

Misjna 4:9

מִי שֶׁלָקַט אֶת הַפֶּאֶה וְאָמַר הֲרִי זֶה לְאִישׁ פְּלוֹנִי עָנִי, רַבִּי אֶלְיָעֶזֶר אוֹמֵר, זָכָה לוֹ. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, יִתְּנֶנָּה לְעָנִי שְׁנִמְצָא רֵאשׁוֹן. הַלָּקַט וְהַשְׂכַּחַה וְהַפֶּאֶה שֶׁל נֹכְרִי חֵיב בְּמַעֲשׂוֹת, אֲלֵא אִם כֵּן הִפְקִיר:

Van iemand¹ die de *pea* inzamelde, en zei: dit is voor die-en-die arme, zegt Rabbi Eliëzer: hij heeft het voor hem verkregen², maar de Geleerden zeggen³: hij moet het aan de eerste arme geven die daar komt. Wie de *lekhet* en de *pea* en de *sjichecha* van een niet-Jood inzamelt, is *ma'aserot* verplicht⁵, tenzij hij het *hefker* verklaart⁶.

Aantekeningen bij Misjna 4:9

1. Een rijke, die geen recht heeft op de *pea*.
2. **Rabbi Eliëzer zegt: hij heeft voor hem verkregen** – Het meningsverschil tussen Rabbi Eliëzer en de Geleerden betreft een rijke, die de *pea* inzamelde ten behoeve van een arme, want Rabbi Eliëzer is van mening dat wij kunnen zeggen dat hier twee *migo's* gelden [twee redenen; *migo* betekent: „aangezien”, „sinds”]: aangezien hij ter plaatse al zijn bezittingen *hefker* [zonder eigenaar] kan verklaren [d.w.z. hij kan ter plaatse afstand doen van al zijn bezittingen], waardoor hij een arme wordt, kan hij nu ook als arme beschouwd worden (*RAV*). [Het is namelijk een algemeen geaccepteerd feit dat als iemand iets voor zichzelf kan verkrijgen, dat hij het dan ook voor een ander kan verkrijgen. En aangezien hij het hier voor zichzelf kan verkrijgen, kan hij ook voor de anderen verkrijgen.]
3. **Maar de Geleerden zeggen** – er is maar één *migo*, geen twee *migo's*. Maar [gaat het om de overdracht] van de ene arme ten behoeve van de andere arme [d.w.z. als een arme zegt: dit is voor die-en-die arme], dan is iedereen het erover eens dat hij dan verkrijgt. En de halacha is volgens de Geleerden (*RAV*).
4. Een niet-Jood die in Erets Israël woont, en die *lekhet* en *pea* en *sjichecha* voor de armen heeft laten staan.
5. **Is *ma'aserot* verplicht** – Want daar de niet-Jood niet verplicht is om *lekhet*, *pea* en *sjichecha* te laten staan, geldt hiervoor zoals voor al de overige producten van een niet-Jood geldt, dat *ma'aserot* [en *troema*] verplicht is. (*RAV*)
6. **Tenzij hij het *hefker* verklaart** – Voor armen en voor rijken [d.w.z. als hij er in het openbaar afstand van gedaan heeft, dan mag iedereen, zowel rijk als arm, het grijpen en wie het pakt, verkrijgt het ook], en *hefker* is vrijgesteld van *ma'aser*. En de Misjna is volgens Rabbi Meïr, die gezegd heeft dat de producten van een niet-Jood in Erets Israël niet zijn vrijgesteld van *ma'aser* [en zijn *lekhet*, *pea* en *sjichecha* zijn dus wel *troema* en *ma'aser* verplicht, zoals alle producten die hij aan een Jood geeft]. Maar zo is de halacha niet (*RAV*). [Maar volgens *melech Sjlomo* is het wel verplicht ingevolge een rabbinaal voorschrift. In ieder geval is *lekhet*, *pea* en *sjichecha* van een Jood vrijgesteld van *troema* en *ma'aser*.

Vit de Talmoed

De voornaamste onderwerpen van Traktaat Sjabbat Daf 5

Volgens wie is onze Misjna?

Onze Gemara vraag zich nog steeds af, waarom iemand schuldig is als hij op publiek gebied iets neerlegt op de hand van een ander, welke hand niet 4×4 *tefachiem* groot is.

Een Baraita zegt dat als iemand een voorwerp gooit van het ene *resjoet harabbiem* naar een ander *resjoet harabbiem* over een *resjoet hajachied* heen, dat daartussen ligt, dat Rebbi hem dan tweemaal schuldig verklaart, eenmaal voor het opnemen in privaat gebied en het overbrengen naar publiek gebied en eenmaal voor het brengen vanuit publiek gebied in privaat gebied. [Kennelijk beschouwd Rebbi het voorwerp als te zijn geland in het privaat terrein en vandaar weer te zijn opgenomen.] Dus Rebbi accepteert het idee van *keloeta*?

De Gemara antwoordt dat Rebbi een huis met een dak erop beschouwt als vol met artikelen. Er is dan als het ware geen luchtruimte in dat huis, en een voorwerp dat er doorheen gegooid wordt rust dan als het ware op een van de artikelen.

Een Baraita leert, dat als iemand een voorwerp over meer dan vier *amot* in publiek gebied gooit en iemand anders blijft op zijn plaats staan, dan wordt de gooiër beschouwd, alsof hij het heeft neergelegd en is schuldig. Maar als de vanger op het voorwerp toeloopt en het opvangt, is de vanger schuldig.

Hieruit concludeert Rawa: Iemands hand is net zo belangrijk als een andere basis van 4×4 *tefachiem* [Rambam verklaart: op een oppervlak van 4×4 *tefachiem* kunnen alleen kleine voorwerpen liggen en kunnen zeker alleen hele kleine voorwerpen worden opgevangen. Een hand echter, die kleiner is dan 4×4 *tefachiem* kan grotere voorwerpen bevatten en opvangen. Daarom geldt een hand als een geldige rustplaats, ondanks zijn kleine afmeting.]

Het verbod van overbrengen

Zoals het verboden is om op Sjabbat een voorwerp uit *resjoet hajachied* naar *resjoet harabbiem* over te brengen of omgekeerd, van *resjoet harabbiem* naar *resjoet hajachied*, zo ook is het verboden om een voorwerp over een afstand van vier *amot* [± 2 m.] op *resjoet harabbiem* te vervoeren.

Waarom?

Een grote *resjoet hajachied* die omheind is, wordt als één gebied beschouwd. Echter, *Chazal* beschouwen *resjoet harabbiem* als te zijn opgebouwd uit afzonderlijke gebieden van elk vier *amot* [wie zich op Sjabbat buiten de stad op *resjoet harabbiem* bevindt, heeft een gebied voor zich, dat beschouwd kan worden als zijn *resjoet hajachied* van 4×4 *tefachiem*]. Daarom is het verboden om een voorwerp buiten die vier *amot* te brengen op *resjoet harabbiem*, omdat dit beschouwd wordt als het overbrengen van het ene gebied naar het andere.

Het overbrengen van regenwater

Als iemand zijn hand uitsteekt in *resjoet hajachied* en daar regenwater in opvangt, en dat dan naar *resjoet harabbiem* overbrengt, die is vrijgesteld, want hij heeft de regen niet van zijn plaats opgenomen. Het is vergelijkbaar met de arme die zijn hand uitstrekt, en waar de huisbewoner iets inlegt, ook dan is de arme vrijgesteld.

Echter het opnemen van water uit een plas op de grond is *akira*, zelfs als hij alleen het water opgenomen heeft dat bovenop de plas drijft [en dus niet direct op de grond rust], dan toch wordt het water beschouwd, alsof het op de grond tot rust is gekomen.

Een drijvende noot

Een noot die op het water drijft, wordt niet beschouwd als tot rust te zijn gekomen. Dus wie hem oppakt, doet geen *akira*. Wat is de *din* voor een noot die in een fles op het water drijft. Is de noot in rust [in de fles] of is de noot niet in rust [want hij drijft op het water]? De Gemara heeft er geen antwoord op. [De Rambam (*Hilchot Sjabbat* 13:5) *paskent* dat wie een vrucht pakt die in een kist ligt, die op het water drijft, geen *akira doet*, en dus vrijgesteld is als hij die vrucht op *resjoet hajachied* legt, omdat de vrucht op het water drijft en niet tot rust is gekomen.]

Sof ma'asei bemachsjeva techila.

Rabbi Jochanan zei: Als iemand een voorwerp opneemt in zijn huis, [met de bedoeling dat van de ene hoek in zijn huis naar de andere hoek in zijn huis te brengen (*Rasji*)] en hij verandert van gedachten en loopt ermee het huis uit, dan is hij niet schuldig, want toen hij het voorwerp in zijn huis opnam, was het niet zijn bedoeling om ermee naar buiten te gaan naar *resjoet harabbiem* en er is een principe dat zegt: *melèchet machasjèwet asra Tora* – Tora heeft alleen berekende arbeid verboden. D.w.z. alleen die arbeid die men doelbewust doet is verboden. Daar het optillen van het voorwerp een essentieel onderdeel is van de *melacha* van overbrengen, is er geen overtreding begaan zolang dit optillen niet gebeurde met de bedoeling om het naar buiten te brengen. En zelfs al loopt hij zo de hele dag zijn huis in en uit, zonder eenmaal stil te staan, dan is hij niet schuldig.

Maar, wanneer deze persoon in zijn huis stopt, voordat hij ermee naar buiten gaat en vanaf dat moment van plan is om het mee naar buiten te nemen, dan heeft hij het voorwerp als het ware op een plaats in zijn huis gedeponerd en nu is hij wel schuldig voor het overbrengen naar *resjoet harabbiem*. En ook wanneer hij buiten stil staat en dan er weer mee naar binnen gaat, dan is hij schuldig, want hij wordt beschouwd alsof hij het heeft neergelegd. Maar als hij alleen stil stond om de last op zijn rug wat te verleggen, dan wordt dat niet als neerzetten van zijn last beschouwd, maar als een onderdeel van zijn heen en weerlopen.